

Bediüzzamanın İttihat Terakki`nin uygulamaları karşısındaki tutumu nasıldır?

Bediüzzaman, İttihad ve Terakki Cemiyeti'nin hürriyetçi/meşrutiyetçi eğilimlerini desteklerken istibdatçı uygulamalarını eleştirmiştir. Bediüzzaman bu bakış açısını, "İttihad ve Terakki hakkında reyin nedir?" şeklinde yöneltilen bir soruya, "Kıymetlerini takdirle beraber, siyasiyyunlarındaki şiddete muterizim" sözleriyle özetlemiştir. (Münazarat, s. 135-136) Bediüzzaman'ın, "kıymetlerini takdir" ettiği hususlar İttihat ve Terakki'nin iktisat ve eğitim alanındaki çalışmaları ve hürriyet taraftarı olmalarıdır. Ayrıca Bediüzzaman, İttihat ve Terakki'nin Doğu Anadolu'daki şubelerinin uygulamalarını takdir ettiğini de ifade etmektedir. (Münazarat, s. 135-136)

Bediüzzaman, Cemiyet'in takdir ettiği mensuplarına, "Fakat emin olunuz ki, onların masonluğa girmeyen kısmının maksatları dine zarar değildir. Belki, milletin selâmetini temin etmektir" diyerek sahip çıkar. Hatta, "onların bir kısmı selamet-i millet fedaileridir" diyerek iltifat eder. Cemiyetteki bu kozmopolit yapıyı, "Vakıa onlarda birtakım edepsiz, çok sefih masonlar dahi bulunur; lâkin yüzde ondur. Yüzde doksanı sizin gibi mu`tekid Müslimlerdir" sözleriyle tespit eder. (Münazarat, s. 80-81)

Bediüzzaman, İttihad ve Terakki Cemiyeti'ni bu şekilde analiz edip, bazı yönlerini takdir ederken, bu partinin ileri gelenleri de onun hizmet ve eserlerini takdir etmişlerdir. Öyle ki, Enver Paşa Bediüzzaman'ın savaş sırasında yazdığı İşaratü'l-İ'caz adlı eserinin basılması için kâğıdını vererek, basılma şerefine hissedar olmak istemiştir. (Şualar, s. 385).

İttihat ve Terakki'nin Bediüzzaman tarafından eleştirilen yönleri "istibdatçı" uygulamaları (Divan-ı Harb-i Örfi, s. 49), "dinde laubalilikleri" ve özellikle Cemiyet'in "İstanbul şubesi" nin uygulamalarıdır. (Divân-ı Harb-i Örfi, s. 39) Cemiyetin bu olumsuz uygulamalarını, "İttihatçıların bozuk kısmının cinayetleri" olarak niteleyen Bediüzzaman, cemiyetin bütün mensuplarını bu olumsuzluklardan sorumlu tutmak istememiştir. (Emirdağ Lahikası, s. 442)

Bediüzzaman, İttihatçıların azim ve sebatlarıyla "İslam'ın şu intibahı"na sebep oldukları halde, dinde lakaytlıklarından dolayı milletin nefretini kazandıklarını belirtir. Hatta İslam dünyasının İttihatçılara sempatisini de dindeki lakaytlıklarını bilmemelerine bağlar. (Mesnevi-i Nuriye, s. 86)

31 Mart Olayı'ndan itibaren yönetimde çeşitli derecelerde etkisi olan bu parti, I. Dünya Savaşı sonuna doğru ciddi saldırılara maruz kaldığında, Bediüzzaman "vasat" tutumunu ortaya koyar. Bu konuda, "İttihada şedit bir muarızdın. Neden şimdi sükût ediyorsun?" şeklindeki bir soruya, "Düşmanların onlara şiddet-i hücumundan. Düşmanın hedef-i hücumu, onların hasenesi olan azim ve sebatı ve İslâmiyet düşmanına vasıta-i tesmim olmaktan feragatidir. Bence yol ikidir: mizanın iki kefi gibi. Birinin hiffeti, ötekinin sıkletine geçer. Ben tokadımı Antranik ile beraber Enver'e, Venizelos ile beraber Said Halim'e vurmam. Nazarımda vuran da sefildir" şeklinde cevap verir. (Sünuhat, s. 67-68)

Kaynak: sorularlarisaleinur.com